

ארגון הממונים על הבטיחות והגיהות בישראל

אחריות פלילית ואזרחית של מנהלים וממוני בטיחות.

28.01.2024

5 עמדים

שלושה חוקי יסוד נקבעו:

ראשית: **החוק הטבעי** - הנובע מטבע האדם והמשותף לכל האנושות.

שנית: **יסודות הצדק והיושר** - בני אדם נוהגים לפיהם גם ללא חוק.

שלישית: **חוק שנעשה בידי מחוקק** - בלבד שלא יפגע בחוק הטבעי ולא ביסודות הצדק ולהגביל סמכותו של המחוקק פן ישיג את גבולות הצדק. הפילוסוף האנגלי - ויליאם איש אוקאם.

תוספת רביעית - ביקורת עמיתים

חוק ה- "לוגיקה" - ההיגיון הבריא.

הלוגיקה טמונה באדם שעוצב להיות האדם הסביר עם שכל ישר וזאת כאשר הסיבה, המחשבה והטיעון שווים, ניתן לקשר בין הטענות ומכאן להסיק מסקנות ולבסס ולעגן כמה שיותר אמיתות כאובייקטיביות, גם אם זה לא הגיוני,

לפי עמדה זו, אמיתותם ותקפותם של שיפטים והצהרות מוסריות יהיו בלתי-תלויות באמונות או רגשות של אדם או קבוצה מסוימת, חוק הלוגיקה מסתמך על בסיס "תכנות האדם הסביר". מדוע?!

כי המוסר והאתיקה בחיינו הינו אקלים חברתי משתנה בציר הזמן ומעת לעת, לא תמיד בתפיסת הלוגיקה, יותר מההשפעות הקיימות ברעשי הרקע אשר מכתובות לנו באמצעות מסרים מהתקשורת ומהרחוב.

אם כך, מי קבע מה הם יסודות הצדק והיושר?
האדם הסביר?
מי הוא?

כיום רווחת תפיסה מודרנית, שטוענת, שלא נמצאת ולא תיתכן אובייקטיביות.

האדם מושפע מסביבתו ותכונותיו וכן מהחוויות המודרניות, העכשוויות המכילות בתוכם תהליכי רציונליזציה והיא התרצה או הנמקה בדיעבד, מתן ביטוי קוגניטיבי, הכרתי ומחשבתי רציונלי והגיוני אשר מסביר רגש, מחשבה או פעולה.

היתרון במנגנון הגנה זה נובע מתוך הכוח שהוא מספק להתמודדות עם מגוון רחב של אירועים לא נעימים מבלי להכחיש את קיומם, הרציונליזציה, אינה מעוותת את המציאות אולם היא מעוותת את החוויה הפנימית של האדם. הממונה על הבטיחות - יעקב עזרא

"אנחנו הישראלים אלופים בהעברת אחריות" אם כך מי אחראי על הבטיחות בעבודה?

התופש, המחזיק, המנכ"ל במקום העבודה, מוגדר בפקודת הבטיחות כל אחד מאלה - המעסיק, בעל מקום העבודה או תופש מקום העבודה, המנהל בפועל של מקום העבודה, מי שבהשגחתו או בפיקוחו פועל מקום העבודה או המנהל בפועל של ארגון.

מהי אחריות ההנהלה הבכירה על בעיות הבטיחות בחברה.

מבחינה משפטית אחריות המנהלים בחברה ככל שמדובר בנושאי בטיחות וגיהות, לפי פקודת הבטיחות בעבודה (נוסח חדש) תש"ל 1970 מוגדרת בפרק ט' סימן א':

האחראים מופיעים בקביעה שבסעיף 222

להלן דרישות הסימן הנ"ל:

סעיף 219.

(א) על כל הפרה, במפעל או בקשר למפעל, של הוראות פקודה זו או תקנה לפיה, יהיה תופש המפעל - או בעל המפעל, אם האחריות להפרה מוטלת עליו בפקודה זו או לפיה - אשם בעבירה, בכפוף לנאמר להלן.

(ב) תופש מפעל הפועל בהסתמך על פטור מיוחד שניתן בפקודה זו או לפיה ואינו מקיים את התנאים המצורפים לפטור, יראו אותו כמפר הוראות פקודה זו.

ארגון הממונים על הבטיחות והגיהות בישראל

סעיף 220.

הייתה במפעל מכונה המונעת בכוח מכאני שבעלה או שוכרה איננו תופש המפעל, יראו את הבעל או השוכר כאילו היה תופש המפעל לעניין עבירה לפי פקודה זו שנעברה לגבי אדם שהוא עובד של הבעל או של השוכר או מקבל מהם גמול והוא עסוק ליד מכונה כאמור או בקרבתה או בקשר אליה.

סעיף 221.

אם מעשה או מחדל שתופש מפעל או בעלו אחראי להם לפי פקודה זו הם לאמיתו של דבר מעשה או מחדל של שלוח, עובד, פועל או אדם אחר, יהיה דינו כדין התופש או הבעל, הכול לפי העניין.

על המחזיק במקום העבודה מוטלת אחריות כבדה לבטיחות העובדים ובפועל - גם נושאי משרה בתאגיד שהם לא מחזיק המקום (בלשון פקודת הבטיחות - "כל מנהל, שותף ופקיד אחראי") הם בעלי אחריות ולהם חשיפה משפטית משמעותית לדינים של בטיחות בעבודה.

על מנת לצמצם ככל הניתן את החשיפה המשפטית של התאגיד ושל המנהלים לדיני בטיחות בעבודה, יש להכיר ראשית את החובות המוטלות על מנהלים ולהכיר את הכלים העומדים לרשות המנהלים/הממונים על מנת לעמוד בחובות המוטלות עליהם.

אחריות פלילית משמעותית - הטלת אחריות על אדם למעשיו, באופן המאפשר להעמידו לדין בגינם. אחריות פלילית יכולה שתהיה מוטלת על כל אדם כשיר משפטית, בנוסף לאחריות הפלילית הרגילה, מוטלת אחריות פלילית נוספת בעלת מאפיינים מיוחדים.

מיהו ממונה בטיחות:

בעל מקצוע שהוטל עליו תפקיד סטטוטורי ברמת מנהל ומופיע ברשומות של מינהל הבטיחות, האחראי על עיצוב פעילות והתנהלות הארגון בנושא בטיחות מטעם המדינה.

הממונה הוא אדם שברשותו הכלים המתאימים לתחום זה על כן השלטונות העמידו לרשותו את הסמכות לבקר בכל מקום בארגון.

לכל ממונה בטיחות יכולה להתקיים אחריות פלילית בגין אירוע כשלהו בתחומים שתחת אחריותו, כך שככל שמדובר בבטיחות, האחריות הפלילית שלו גדולה יותר מכוח שיקולי ערך קדושת החיים הגוברים על כל ערך אחר.

ממונה בטיחות הוא: נושא משרה, בעל תפקיד האחראי על עיצוב הבטיחות בארגון ועל פעילות השוטפת, הן כלפי חוץ והן כלפי פנים.

ככל שמדובר באחריות נושאי משרה בעיקר בהיבט הבטיחות, אין הבדל בין נושאי המשרה כבעלי תפקידים אחראיים גם אם הם ממלאי תפקיד: דירקטור, מנכ"ל, משנה למנכ"ל, ממונה בטיחות, נאמן בטיחות החבר בוועדת בטיחות ועוד.

אחריות פלילית של מנהלים משני היבטים:

אחריות פלילית רגילה:

אחריות פלילית רגילה מוטלת רק כאשר האדם עצמו עבר את העבירה. האחריות הפלילית הרגילה היא זו שחלה על כל אדם שמבצע בעצמו מעשה פלילי בהתאם לאופי העבירה במעשה או מחדל, ללא כוונה או בכוונת מכוון.

בהעמדה לדין בגין אחריות פלילית - חזקת החפות תעמוד לנאשם כלומר, הנאשם ייחשב לחף מפשע כל עוד לא הוכחה אשמתו על ידי התביעה.

ארגון הממונים על הבטיחות והגיהות בישראל

אחריות שילוחית

1. האחריות הנוספת - בנוסף לאחריות הפלילית הרגילה - קיימת בחוק,
 2. אחריות שילוחית שהיא אחריות שבגינה מעמידים לדין את שולחו של מבצע העבירה הפלילית ולא את מי שעבר עבירה פלילית בעצמו.
 3. מנהל נחשב לשולחו של עובדיו, היות ופעולותיו נעשות במסגרת יום העבודה הרגיל של החברה, ולכן עבירה פלילית שתבוצע על ידם תעמיד גם אותו בסכנת העמדה לדין.
 4. במקרה של אחריות שילוחית, ההליך הוא קצת הפוך מהליך של תביעה רגילה.
- כאן אין את הפריווילגיה - המנהל זכאי עד שתוכח אשמתו, אלא להיפך, המנהל אשם עד שתוכח חפותו.**
5. אחריות זו מוטלת בדרך כלל בנושאים בעלי חשיבות עליונה, זאת על מנת להרתיע את המנהלים כך שיעלו את רמת הזהירות ויקפידו על כך שעובדיהם ישמרו על החוק.

הוכחת החפות

- אחריות פלילית של מנהלים כוללת גם אחריות שילוחית, שתחתיה אין חזקת חפות. על מנת לזכות בחפותו על המנהל להוכיח:
- א. פעל ונקט בכל האמצעים על מנת למנוע את העבירה.
 - ב. שהמעשה שגרם לאירוע בוצע ללא ידיעתו, כאשר גם עצימת עיניים והעלמות מכוונת נחשבת לידיעה.

אחריות פלילית של מנהלים / ממוני בטיחות בתחום הבטיחות בעבודה

- אחד הנושאים המרכזיים שעליו חלה אחריות פלילית של מנהלים וממוני בטיחות הוא תחום הבטיחות בעבודה. מדובר בתחום נפוץ ביותר להטלת אחריות פלילית, הזכרנו: "קדושת החיים" זאת בשל תאונות העבודה הרבות שמתרחשות בעקבות סיבות רבות שתחילתם בחינוך לתרבות של כבוד לחוק וחינוך. ההיגיון בהטלת אחריות פלילית על מנהלים וממוני בטיחות היא בגין הפרת הוראות בטיחות (לרוב לא באשמת הממונה), משום שקיימת סתירה מוחלטת בין ההשקעה בבטיחות לבין הצורך בהשגת יעדי מדיניות בלימת תאונות.
- מנהלים רבים נוטים לזלזל (בלשון המעטה) בנהלי הבטיחות ולעניות דעתי הגורמים נובעים מ - 5 סיבות:
1. בזבז זמן
 2. בזבז של כסף.
 3. אנחנו יודעים הכול.
 4. סומכים עליכם.
 5. אם לא קרה, אז לא יקרה.
- הגברת המודעות לאחריות פלילית מוחלטת על מנהלים שעובדיהם לא מקפידים על נהלי הבטיחות, עלולה למוטט את סדרת ההישגים שבנו בקריירה שלהם, על אף האיום הסמוי, מה שחשוב בעיניהם הוא הגרף הכלכלי 1 - רק הוא. תכל'ס, משתלם לשמור ולהקפיד על נהלי הבטיחות כי: אף אחד לא ירצה לקבל תאונה ולשאת בתוצאות.
- פטור מאחריות פלילית של מנהלים בנושאי בטיחות:
- כדי להינצל מאחריות פלילית בתחום הבטיחות, יהיה על המנהל להוכיח שנקט באמצעים נדרשים, כדי למנוע התרחשויות, גם אם לא ידע על פעולותיו של העובד,
- נקיטת האמצעים הנדרשת בתחום דיני הבטיחות היא בנייה של תוכנית בטיחות ויישומה. על תוכנית טובה לכלול נהלי בטיחות מותאמים למקום העבודה, הכשרה והסברה לעובדים וכן הקמת מנגנון פיקוח ומשוב על התוכנית.
- תחום הבטיחות בעבודה הוא רק דוגמה למקום בו מוטלת אחריות פלילית על מנהלים. אחריות פלילית מסוג זה מוטלת למעשה בכל תחומי החברות והעסקים.

ארגון הממונים על הבטיחות והגיהות בישראל

אחריות אישית:

" לא תעמוד על דם " ויקרא יז' טז'.

"עבירת אי מניעת פשע" חוק בישראל התשנ"ח 1998 סעיף 33

רעיך אחריות פלילית תוטל על מנהל בית ספר שאירעה תאונה בשטחו. אחריות פלילית תוטל גם על מנהל חברה לייצור מזון שהתגלה פגם במוצריה. על מנהל שמפעלו פוגע באיכות הסביבה. על ממונה בטיחות שאיננו ממלא את תפקידו ואף אינו מגיע למקום העבודה..

בכל נושא, בכל תחום ובכל זמן יידרש המנהל/הממונה לנקוט באמצעים שונים כדי להבטיח את שמירת החוק על ידו ועל ידי עובדיו, ובכך לעבור את השלב הראשון בהסרת האחריות הפלילית ממנו, הן בתכנון מוקדם, בתוכנית אקטיבית מיידית ובתוכנית פרואקטיבית בפעולת הכנה למצבים עתידיים, על אף שהדבר הכי קשה לעתיד הוא לחזות אותו.

אחריות המעביד לפי דיני נזיקין וחוק העונשין

לפי פקודת הנזקין, אם הפרת חוק גרמה נזק לאדם, הוא רשאי לתבוע פיצויים ממפר החוק שגרם לו את הנזק. לפיכך, בנוסף לתביעה פלילית המוגשת על-ידי המדינה בגלל הפרת חוקי הבטיחות, עשוי מעביד להיתבע בתביעת נזיקין על ידי אדם שנפגע בתאונת עבודה.

תביעת נזיקין יכולה להיות מוגשת גם כשאין אחריות פלילית, מאחר שהעילה לתביעה פלילית נקבעת על-פי כללים אחרים מאלו של תביעת נזיקין אזרחית. בדיון בתביעת נזיקין אזרחית עשויים להפחית מהעונש למעביד אם העובד התנהג בצורה רשלנית שגרמה לתאונה ("רשלנות תורמת" של הנפגע לתאונה).

על-פי חוק העונשין (סעיף 304), כל הגורם שלא בכוונה מותו של אדם מחוסר זהירות, או במעשה פזיז או לא אכפתי, שאינם בגדר התרשלות פושעת, צפוי לשלוש שנות מאסר. מפסקי-דין שהתקבלו מתברר כי מוות שנגרם בגין אי התקנת אמצעי בטיחות ליד מכונה, או בגלל אי-מילוי חובה אחרת המוגדרת בחוק, ייחשב כרשלנות בת-עונש על פי סעיף זה. יתר על כן, נוהגים לראות את המעביד כמי שהתרשל, אם המוות נגרם מפני שהמעביד לא הקפיד על העסקת עובדים מאומנים, שימוש בחומרים טובים, שיטת עבודה מתאימה ופיקוח יעיל.

לגבי התנהגות רשלנית עם מכונות, קובע חוק העונשין (סעיף 338) כי אם אדם אינו נוקט אמצעי זהירות במכונה שבפיקוחו, או מתנהג עם המכונה בצורה פזיזה, נמהרת, או רשלנית, והתנהגות זו עלולה לסכן חיי אדם או לגרום לו חבלה, אפשר לתבוע אדם כזה, לפי חוק העונשין גם אם לא הייתה כלל פגיעה באדם.

מעבידים יכולים להתגונן מראש נגד תביעות נזיקין על ידי רכישת פוליסת "ביטוח מעבידים", המוצעת על-ידי חברות ביטוח פרטיות, אך קיימים מקרים של התרשלות המעביד שאין הביטוח מכסה אותם הכול בכפוף לתנאי הפוליסה. אין גם ביטוח נגד רשלנות שהינה רשלנות פלילית.

המעטפת היחידה שיש בכוחה לייצר קווי הכוונה, הגנה, והקלה על גזירת התביעה או כתב האישום:
א. בא כוח מטעם... קרי ייצוג משפטי.

ב. חברת הביטוח באמצעות פוליסת ביטוח אחריות מקצועית שברשות החשוד/הנתבע.

אחריות הממונה על הבטיחות בארגון

הממונה על הבטיחות במפעל נושא באחריות מקצועית ונדרש למלא באופן נאות את תפקידיו המוגדרים בחוק. הממונה על הבטיחות איננו, בהכרח, ראש מערך הבטיחות במפעל.

הממונה גם אינו מבצע, בהכרח, את כל פעולות הבטיחות הנדרשות במפעל, שכן האחריות לבטיחות ולבריאות העובדים מוטלת על ממלאי תפקידים בהיררכיית הארגון.

התפקיד, המשימה והשליחות העיקרית של ממונה הבטיחות היא לייעץ למחזיק בכל הנוגע והקשור לזיהוי, הערכה ושליטה בסיכונים והנחיות בכל הקשור לדרישות החוק.

מאחר וקיימת נטייה להפוך את הממונה לכולבוניק, הוא לא נדרש על פי תפקידו יוכל לנהל בעצמו את כל הפעולות הנדרשות לשמירה על הבטיחות והגהות בארגון.

ארגון הממונים על הבטיחות והגיהות בישראל

אחריות פלילית של מנהלים היא עניין רציני. למעשה היא יכולה להטיל עונש פלילי של מאסר או קנס על מנהל, על אף שמעשיו של העובד תחתיו נעשו ללא ידיעתו. על אף ההשלכות המשמעותיות שבאות בצידה של אחריות זו, רבים המנהלים והמעסיקים שכלל אינם מודעים לה, או לא מודעים לה מספיק.

נוסחת לשון התביעה וביהמ"ש:

1. הנתבעים התרשלו כלפי התובע, הפרו את חובת הזהירות המוטלת עליהם בדרך שאינה מקובלת בנסיבות העניין, דבר אשר גרם נזק לתובע.
2. האחראים יזכו להגנה אלא אם עשו כל שניתן כדי למלא חובתם.
3. "המוציא מחברו עליו הראיה" (כלל ראייתי בדיני ממונות).
4. "ושפטתם צדק, צדק בצדקו תובע ומביא ראיות".
- "שמעו בין אחיכם ושפטתם צדק, בין איש ובין אחיו ובין גרו". דברים א' טז'
5. על האחראים לצפות את הנולד.
6. בית משפט העליון: "ישנם רבים מדיי שהלכו בבוקר לעבודתם באתר הבנייה וחזרו כשהם סובלים מנכות חמורה ועולמם חרב עליהם".
7. משנה לנשיאה: המגמה בפסיקה היא לדקדק עם המעסיק בכל הנוגע להטלת האחריות לתאונה.
7. "גם אם העובד טועה או מוסט מלהט העבודה או מהתרשלות רגעית הנובעת מיהותו שקוע בביצוע העבודה, נדרש לנקוט באמצעים שימנעו פגיעה בעובד ולפעול במשנה זהירות ובאחריות מוחלטת".
8. מאחר ואין מצב שהחוק יכסה אירוע אנושי, בית המשפט מספק את פרשנותו על פי הדברים הכתובים במאמר זה.
9. **המשפט אינו מתמטיקה - הוא פרק במדעי החיים.**
9. הבטיחות אינה רק תגובה רגשית, הבטיחות היא התחייבות ברורה המבוססת על היגיון וכבוד לחוק המוסרי והמשפטי.
- הבטיחות היא: ללמוד ולהכיר את עוצמת הברזל מול חולשת האדם.**
- התמריץ הגדול ביותר שעובד יכול לקבל בעבודתו פרט לשכרו הוא: ההישג בביטחון ובבטיחותו ושמירה על חייו.
- " ככל שיהיו יתר תאונות. מפלס הזעזוע ילך וירד "**
- קטעים מתוך הספר - החיים בצל אי הוודאות. המחבר - יעקב עזרא.

" הולכים היכן שהכי כדאי לצמוח - ארגון הממונים על הבטיחות "

Safety professional and social media icons

מרכז הארגון : משרדים ראשיים, הלשכה והמכללה - נתניה, מרכז הבנייה האצטדיון העירוני.
08-8599301 052-4172333 memunim@netvision.net.il memunim.org.il